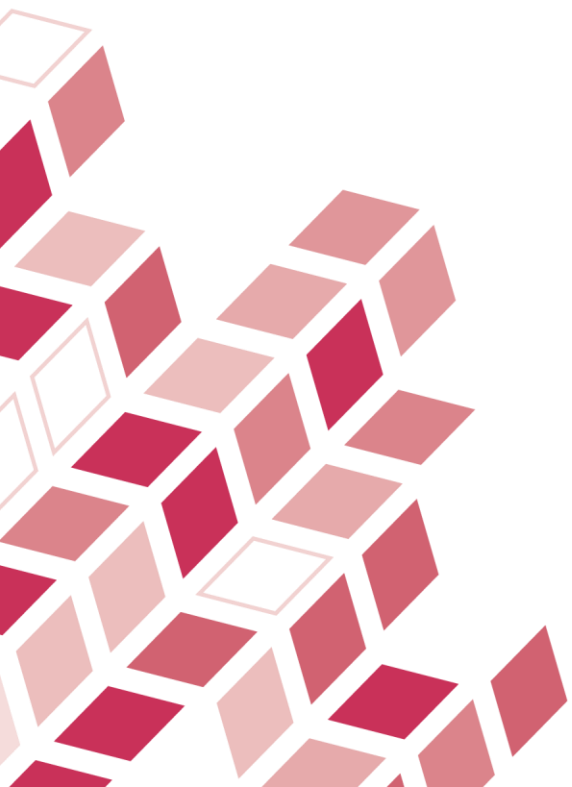

NOKUTs tilsynsrapporter

Utøvende musiker

Noroff Fagskole AS

August 2013

Utdanningssted:	Noroff Fagskole AS: Bergen, Oslo, Trondheim, Kristiansand, Stavanger og Fredrikstad
Utdanningstilbud:	Utøvende musiker
Dato for vedtak:	29.08.2013
Fagskolepoeng:	60
Sakkyndige:	Ingeborg Hungnes Erik Gunvaldsen
Saksnummer:	13/247

Forord

Fagskoleutdanning er yrkesrettet utdanning som bygger på fullført videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse. Fagskoleutdanning har et omfang på minst et halvt år og maksimalt to år som heltidsutdanning. Betegnelsen fagskoleutdanning er beskyttet gjennom fagskoleloven. For å kunne bruke betegnelsen fagskoleutdanning, må utdanningstilbudet være godkjent av NOKUT.

Vurderingsprosessen starter med at en tilbyder søker NOKUT om godkjenning av et utdanningstilbud. Søknaden blir først gjenstand for en innledende vurdering, for å avklare om forutsetningene er tilstede for videre behandling jevnfør NOKUTs «Retningslinjer for kvalitetssikring og godkjenning etter lov om fagskoleutdanning», kapittel 4. I den innledende vurderingen ser NOKUT blant annet på om styringsordning og reglement er tilpasset utdanningstilbudet og om tilbyder har et tilfredsstillende system for kvalitetssikring.

Søknader som tilfredsstillende forutsetningene for behandling blir videre vurdert av eksterne, uavhengige sakkyndige oppnevnt av NOKUT. De sakkyndige vurderer søknaden opp mot 17 likeverdige faglige kriterier nedfelt i NOKUTs retningslinjer, kapittel 7.

Til den sakkyndige vurderingen har NOKUT oppnevnt:

- Lektor Ingeborg Hungnes, Rud videregående skole
- Professor Erik Gunvaldsen, Institutt for musikk, Universitetet i Agder

Når de sakkyndige har funnet at ett eller flere av de faglige kriteriene ikke er oppfylt på en tilfredsstillende måte, sendes et utkast til tilsynsrapport (kapittel 2 i denne rapporten) til tilbyder for kommentarer. Tilbydere kan da påpeke mangler eller misforståelser i de sakkyndiges innstilling. NOKUT tillater i tillegg mindre justeringer. De sakkyndige vurderer tilbakemeldingen fra tilbyder, før NOKUT konkluderer og fatter endelig vedtak.

I denne rapporten er alle vurderingene som danner grunnlag for godkjenningen samlet. Tilbyder plikter å gjennomføre utdanningstilbudet slik det fremgår av denne rapporten og søknaden som ligger til grunn. Studenter kan lese rapporten for å få inntrykk av hvilken utdanningskvalitet de kan forvente. Yrkeslivet og andre samfunnsgrupper kan også orientere seg om den sluttkompetansen studentene sitter igjen med, og innholdet i utdanningen.

Oslo, 29. august 2013

Terje Mørland
direktør

Innhold

1	Informasjon om søkeren.....	1
1.1	Informasjon om tilbyder og utdanningstilbudet	1
2	Sakkyndig vurdering av utdanningstilbudet.....	2
2.1	Oppsummering	2
2.2	Læringsmål og kvalifikasjoner	3
2.3	Faglig innhold.....	5
2.4	Undervisning, tilrettelegging og arbeidsformer.....	7
2.5	Eksamen og vitnemål.....	10
2.6	Infrastruktur	11
2.7	Oppsummerende vurdering og konklusjon fra de sakkyndige	14
3	Tilsvarsrunde.....	14
3.1	Søkerens tilbakemelding.....	15
3.2	Sakkyndig tilleggsvurdering.....	15
4	Vedtak	16
5	Dokumentasjon	16
	Vedlegg 1:.....	17
	Vedlegg 2:.....	18

1 Informasjon om søkeren

1.1 Informasjon om tilbyder og utdanningstilbudet

Noroff Fagskole AS søkte NOKUT 15. februar om godkjenning av fagskoleutdanningen *utøvende musiker*. Utdanningstilbudet er et ettårig tilbud som gis på heltid. Undervisningen vil gis i Trondheim, Oslo, Stavanger, Bergen, Kristiansand og Fredrikstad, og det er søkt godkjenning for inntil 20 studenter.

Søker har allerede godkjente fagskoletilbud i:

- 3D design
- 3D design og animasjon
- 3D filmproduksjon
- 3D spilldesign
- Design og mediekommunikasjon
- Filmproduksjon 1
- Filmproduksjon 2
- Grafisk design
- Grafisk design 1
- Grafisk design 2
- Lyd- og musikkproduksjon 1
- Lyd- og musikkproduksjon 2
- Lønns- og personalkonsulent
- Multimediedesign
- Nettverk og IT-sikkerhet
- Nettverk og systemadministrasjon
- Regnskapskonsulent
- Teknisk Design med DAK 2D/3D
- Visuelle effekter

Tilbyder fikk sitt system for kvalitetssikring godkjent av NOKUT den 31. mars 2011, jf. NOKUTs sak 11/115. Styreordning og reglement er funnet tilfredsstillende, jf. NOKUTs sak 12/180-12, 12/207-8.

NOKUT har gjennomgått søkers hjemmesider, www.noroff.no. Tilbyder gir ikke informasjon om utdanningstilbudet som de har søkt godkjenning for på hjemmesidene. Det som står på hjemmesidene om tidligere godkjente tilbud og opptakskrav til utdanningene samstemmer med den informasjon NOKUT har. Hjemmesidene inneholder ikke informasjon som kan føre til misforståelse om bruk av fagskolebegrepet.

Forutsetningene er til stede for videre behandling, jf. NOKUTs «Retningslinjer for kvalitetssikring og godkjenning etter lov om fagskoleutdanning» (NOKUTs retningslinjer), kapittel 4.

2 Sakkyndig vurdering av utdanningstilbudet

Kriteriene i dette kapittelet, 1-18, er likeverdige. Det vil si at de sakkyndige må finne at alle kriteriene er tilfredsstillende oppfylt for at utdanningstilbudet skal kunne godkjennes som fagskoleutdanning. Kriteriene står skrevet i NOKUTs retningslinjer kapittel 7. Kriterium 5, om nasjonale krav, er irrelevant og derfor ikke vurdert.

2.1 Oppsummering

Vi vurderer innholdet i utdanningstilbudet som tilstrekkelig sammensatt og variert til at studentene vil nå læringsmålene. Læringsmålene beskriver et utdanningstilbud som gir ferdigheter hovedsakelig på grunnleggende, men også på viderekommende nivå. Videre synes vi at innholdet er relevant i forhold til utviklingen innenfor yrkesfeltet. Studiet er praktisk rettet, dette er naturlig, da utøvende musiker i stor grad er et praktisk yrke.

Studiet skal forberede studentene på en hverdag som profesjonelle studio og livemusikere i en travel og tøff bransje. Det finnes i dag svært mange dyktige musikere. Da kan tilleggskompetansen i dette studiet være det som gir den enkelte musiker en plass i yrkeslivet. Kombinasjonen av fagstoff og praktiske oppgaver finner komiteen fornuftig. Dette gjør at studenten finner relevans til resten av fagkretsen, og samtidig forstår nødvendigheten av de teoretiske fagene.

Vi vurderer det pedagogiske opplegget som tilrettelagt for studentgruppen og den enkelte students behov. Det pedagogiske opplegget virker også gjennomtenkt med tanke på studiets innhold og omfang. Fagplanen er oversiktlig og gir et informativt bilde av utdanningstilbudets innhold og progresjon gjennom to semestre. Kunnskaper, ferdigheter og kompetanse i forhold til læringsutbytte er beskrevet på en slik måte at det gir inntrykk av et variert studietilbud. Innholdet i emnebeskrivelsene er i hovedsak tilfredsstillende, muligens litt for omfattende, men dette må sees i sammenheng med et godt nivå på opptak og dermed godt startnivå på kandidatene.

Vi vurderer at tilbyder har en dynamisk tilførsel på informasjonsmateriell. De har også tilfredsstillende systemer for å ivareta studentens tilgang til aktuell informasjon innen de aktuelle fagområder. Opptaksform og innhold, i den grad det er mulig å måle musikalitet, virker bra. At skolen har et krav til nivå bør gi en viss garanti for at studiet er realistisk og kan gjennomføres med et godt resultat i samsvar med utdanningstilbudets læringsmål.

Utdanningens navn viser hvilken kompetanse man kan få etter endt utdanning. Vi vurderer navnet på utdanningstilbudet som dekkende, men anbefaler at søker vurderer et navn som tydeligere kommuniserer hvilken retning studiet kvalifiserer til.

I kriterium 18 er det krav om at tilbyder skal ha lokalt eller regionalt samarbeid med yrkesfeltet, eller være med i faglige nettverk som knytter utdanningstilbudet opp mot samfunns- og næringsliv. Her forventer utvalget noe mer enn bare ønsker om samarbeid, tilbyder må kunne henvise til konkrete samarbeidsavtaler i god tid før studiestart. Utvalget har konkludert med at kriteriet ikke er oppfylt på tilfredsstillende måte.¹

¹ Komiteens endelige anbefaling er at tilbudet godkjennes. Se kapittel 3.2.

2.2 Læringsmål og kvalifikasjoner

2.2.1 Utdanningstilbudets navn (kriterium 1)

«Utdanningstilbudets navn skal være dekkende for innholdet og den yrkeskompetansen utdanningstilbudet gir.»

Presentasjon

Tilbudets navn er *utøvende musiker*. Det blir presentert i fagplanen og i søknad om godkjenning av utdanningstilbudet:

Målet med faget er å forberede en kandidat til en karriere innenfor musikkfremføring. Faget fokuserer på alle nødvendige deler som skal til for å utføre en enkeltjobb som musiker, samt å jobbe i konstellasjoner i en generelt voksende bransje.

Vurdering

Utdanningens navn viser hvilken kompetanse man kan få etter endt utdanning. Vi vurderer navnet på utdanningstilbudet som dekkende, men anbefaler at søker vurderer et navn som tydeligere kommuniserer hvilken retning studiet kvalifiserer til.

Konklusjon

Ja, kriteriet er oppfylt på en tilfredsstillende måte.

Tilbyder bør vurdere å velge et navn som tydeligere kommuniserer hvilken retning studiet kvalifiserer til.

2.2.2 Læringsmål (kriterium 2)

«Læringsmål skal gjelde for hele utdanningstilbudet og beskrive forventet oppnådde kvalifikasjoner, spesifisert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse. Kvalifikasjonene må være på tertiært nivå, det vil si på nivået over det som oppnås i videregående opplæring.»

Presentasjon

Studiet skal forberede studentene på en hverdag som profesjonelle studio og livemusikere i en travel og tøff bransje. Utdanningen gir en kombinasjon av praktisk og teoretisk undervisning hvor de individuelle emnene er tilpasset hver enkelt student i forhold til felles læringsmål. Læringsmålene er beskrevet som kunnskaper, ferdigheter og kompetanse for den enkelte modul i fagplanen og som et sammendrag i søknaden. Innenfor disse ligger det både teoretiske, kreative, utøvende og tekniske læringsmål. Det forventes av undervisningen at studentene får en bredere musikalsk forståelse ved å lytte og skrive musikk, og at de kjenner viktigheten av å kunne videreutvikle denne kunnskapen senere i livet avhengig av nivå ved opptak. Lærerstab vil bestå av profesjonelle musikere, produsenter, arrangører og fagpersonell fra bransjen.

Vurdering

Læringsmålene beskriver et utdanningstilbud som gir ferdigheter på tertiær nivå, både på grunnleggende og viderekomende nivå. Læringsmålene er i hovedsak tilfredsstillende, og beskriver et studium med behov for videreutvikling. Vi vurderer målene som realistiske, selvfølkelig under forutsetning av at opptaket blir gjort i forhold til fastsatte kriterier for opptaksprøve, at dette holder akseptabelt nivå.

Konklusjon

Ja, kriteriet er oppfylt på en tilfredsstillende måte.

2.2.3 Utdanningstilbudets relevans (kriterium 3)

«Tilbyder skal synliggjøre at utdanningstilbudet har relevans i forhold til nærings- og samfunnsnivå.»

Presentasjon

Tilbyder gir et bilde av en musikkbransje i voldsom utvikling, En musiker må kunne tilpasse seg fort, spille mange forskjellige stilarter og gjerne forskjellige instrumenter. Grunnet nedgang i salg av CD-er er det samtidig blitt mer og mer viktig for artistene å spille mye, noe som gjør at det åpner seg flere jobber for musikere. Eksempel på dette er studiomusiker, utøvende musiker i ulike ensembler som band/orkester/teater, ensembleleder, komponist til plater/reklame/TV/film, assisterende musikkprodusent, musikkarrangør.

Vurdering

Utdanningstilbyders argumentasjon om en musikkbransje i utvikling og at dagens musikere raskt må kunne tilpasse seg, vurderes som relevant. Da kan tilleggskompetansen innenfor musikkproduksjon, bransjekunnskap, arrangering og komposisjon i dette studiet være det som gir den enkelte musiker en plass i yrkeslivet.

Konklusjon

Ja, kriteriet er oppfylt på en tilfredsstillende måte.

2.2.4 Opptakskrav (kriterium 4)

«Opptakskravet skal samsvare med det faglige innholdet og de læringsmål som utdanningstilbudet bygger på.»

- Utdanninger i fag/fagområde som på videregående opplæringsnivå ender med fag- eller svennebrev eller yrkeskompetanse, skal på fagskolenivå bygge på fag- eller svennebrevet, yrkeskompetansen eller tilsvarende realkompetanse.
- Realkompetansevurdering av søkere skal skje etter gitte retningslinjer som inneholder informasjon om hvilke fag og kvalifikasjoner i det formelle opptaksgrunnlaget som vurderes og hvordan nivået på kvalifikasjonene i realkompetansesammenheng fastsettes.»

Presentasjon

For opptak til studier ved skolen kreves fullført og bestått treårig videregående opplæring. Ved realkompetansevurdering må søker dokumentere tilstrekkelige ferdigheter i norsk og engelsk. Ferdighetene skal ligge på et nivå som tilsvarer den kompetansen som oppnås ved

- Norsk Vg1 studieforbereende eller Norsk Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram
- Engelsk Vg1 studieforbereende eller Engelsk Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram.

Søkere som ønsker å bli realkompetansevurdert, må ha en alder som minimum tilsvarer normalalderen for fullført aktuell videregående opplæring, i praksis vil det si minst 19 år det året de starter på studiet.

Opptak foretas av skolens lærere/styret. Det blir i søknaden om godkjenning av nytt utdanningstilbud lagt vekt på at:

Siden dette studiet hovedsakelig er utøvende musisering, forutsetter skolen at søkere til studiet Utøvende Musiker allerede har tilfredsstillende forståelse, tekniske evner og kunnskap i forhold til sitt instrument, melodi og rytmikk./ kunnskap når det gjelder instrumentet, melodi før de får plass på skolen.

Det vil være en praktisk opptaksprøve hvor studenten må musisere foran en gruppe lærere. Søkerne vurderes etter kriterier som; rytmisk evne, melodisk evne, særegenhet, akkompagnerende evne, teknisk evne og solist evne.

Studentene blir prioritert etter evne/kunnskap til å kunne gjennomføre skoleåret på en god måte.

1. Utmerket evne/kunnskap til å kunne gjennomføre skoleåret på en god måte.
2. God evne/kunnskap til å kunne gjennomføre skoleåret på en god måte.
3. Mindre god evne/kunnskap til å kunne gjennomføre skoleåret på en god måte. Søker kan komme til å trenge ekstra oppfølging/undervisning.
4. Ikke tilstrekkelig evne/kunnskap til å kunne gjennomføre skoleåret på en god måte.

Skolen vil kun velge søkere fra de to øverste kategoriene.

Vurdering

Opptaksform og innhold, i den grad det er mulig og måle musikalitet, virker bra. At skolen har et krav til nivå, skolen velger kun kandidater fra de to øverste nivå, bør gi en viss garanti for at studiet er realistisk og kan gjennomføre med et godt resultat i samsvar med utdanningstilbudets læringsmål.

Konklusjon

Ja, kriteriet er oppfylt på en tilfredsstillende måte.

2.3 Faglig innhold

2.3.1 Planen for utdanningstilbudet (kriterium 6)

«Planen for utdanningstilbudet skal beskrive utdanningstilbudet som en helhet og må:

- inneholde navn, mål, omfang, faglig innhold - herunder praksis, lærestoff, undervisningsformer og arbeidsmetoder lærerstøttet undervisning og selvstudier/egenarbeid, forventet arbeidsmengde for studentene og vurderingsordninger.
- beskrive sammenhengen mellom de forskjellige fag, deler og kvalifikasjoner som inngår eller kan inngå i utdanningstilbudet.
- være utformet slik at studentene kan kontrollere at de får det utdanningstilbudet de er lovet.»

Presentasjon

Planen for studietilbudet kalles «fagplan - utøvende musiker». Fagplanen innledes med innholdsfortegnelse, opptakskrav og et modulkart som viser oversikten over utdanningstilbudets emner med faglig innhold og eksempler på arbeidsoppgaver etter endt studie.

Videre inneholder planen emnebeskrivelser som inneholder; navn, mål, omfang, faglig innhold, lærestoff, undervisningsformer, arbeidsmetoder, lærerstøttet undervisning, selvstudier/egenarbeid,

forventet arbeidsmengde for studentene og vurderingsordninger. Ifølge fagplan er målet at alt fagstoff skal kombineres og bygges sammen slik at studentene får en mest mulig praktisk rettet opplæring. Deler av opplæringen kan foregå ute på location (lokale scener).

I løpet av studiet skal det gjennomføres jevnlig samtaler med hver student for å kartlegge progresjon og andre forhold som spiller inn på studiehverdagen. I tillegg gjennomfører studentene flere evalueringer av studiet underveis.

Studiet er videre delt opp i en rekke mindre moduler med større og mindre prosjektoppgaver og enkelte skriftlige oppgaver. Disse sjekkpunktene vil være en stadig påminning om hvorvidt det pedagogiske tilbudet er tilstrekkelig tilrettelagt for at studentene skal nå målene i studieplanen.

Vurdering

Fagplanen er oversiktlig og gir et informativt bilde av utdanningstilbudets innhold og progresjon gjennom to semestre. Sammenhengen mellom Læringsutbytte er beskrevet som kunnskaper, ferdigheter og kompetanse på en slik måte at det gir inntrykk av et variert studietilbud, sammenhengen mellom fagene utøving, komposisjon, teknologi og bransjekunnskap virker både gjennomtenkt, yrkes og fremtidsrettet. Innholdet i emnebeskrivelsene er i hovedsak tilfredsstillende, muligens litt for omfattende, men igjen har dette sammenheng med et godt nivå på opptak og dermed godt startnivå på kandidatene.

Konklusjon

Ja, kriteriet er oppfylt på en tilfredsstillende måte.

2.3.2 Sammenheng mellom plan og mål (kriterium 7)

«Utdanningstilbudets innhold skal være dekkende og relevant for å nå læringsmålene og aktuell i forhold til utviklingen innen yrkesfeltet.»

Presentasjon

Utdanningstilbudets emner varierer mellom utøvende, teoretiske, teknologiske og praktiske moduler i form av instrumental, samspill, musikkteoretiske disipliner og studierelevante fag.

I tillegg kommer praktiske og skriftlige oppgaver innenfor utøving og teoretiske emner samt rapportskrivning.

Vurdering

Vi vurderer innholdet i utdanningstilbudet som tilstrekkelig sammensatt og variert til at studentene vil nå læringsmålene. Innholdet som er en kombinasjon av praktisk og teoretisk læring virker relevant i forhold til utviklingen innenfor yrkesfeltet og målet om å forberede studentene til en karriere innenfor musikkfremføring.

Konklusjon

Ja, kriteriet er oppfylt på en tilfredsstillende måte.

2.4 Undervisning, tilrettelegging og arbeidsformer

2.4.1 Undervisningsformer og arbeidsmetoder (kriterium 8)

«Undervisningsformer og arbeidsmetoder skal være tilpasset opptakskrav og mål.

- Lærernes undervisningsformer og studentenes arbeidsmetoder skal være varierte og bygge på den modenheten studentene har oppnådd som elev eller lærling i videregående opplæring. Alle former og metoder skal beskrives, herunder tilrettelegging for og gjennomføring av e-læring og fjernundervisning.»

Presentasjon

I modulene under gjennomføring står det at studenten skal ha «Forelesning, lærerstøttet arbeid med oppgaveløsning, fordypning, e-læring og selvstudie». Undervisningen foregår ved en kombinasjon av forelesninger, demonstrasjoner og praktiske oppgaver. Undervisningen i for eksempel modulene Komposisjon 1-2 foregår med hovedvekt på forelesninger, og med masse praktiske oppgaver samt besøk av forskjellige komponister og aktører i musikkbransjen. Tilbyder mener modulen Bransjekunnskap blir en god kombinasjon av lærernes egne erfaringer og gjesteforelesninger fra bransjen. I de håndverksrelaterte fagene som Instrumentfordypning 1-4, Samspill 1-2 og Bi-instrument vil foreleserne bruke en variasjon av praktiske demonstrasjoner og forelesninger ut fra egen arbeidserfaring. Alt fagstoff kombineres, og bygges sammen slik at studentene får en mest mulig praktisk rettet opplæring. I forelesningene i musikkhistorie henvises det til eksempler på relevante arbeider.

Deler av den praktiske instrumentalundervisningen, vil foregå ute på lokale scener.

Vurdering

Her er det lagt opp til at studentene får en mest mulig praktisk rettet opplæring. Dette er naturlig siden utøvende musiker er et praktisk yrke. Kombinasjonen av fagstoffet og praktiske oppgavene finner komiteen klokt. Dette gjør at studenten finner relevans til resten av fagkretsen, og samtidig forstår nødvendigheten av de teoretiske fagene.

Konklusjon

Ja, kriteriet er oppfylt på en tilfredsstillende måte

2.4.2 Det pedagogiske opplegget (kriterium 9)

«Det pedagogiske opplegget skal sørge for oppfølging av studentene både som gruppe og som individ og skal så langt det er mulig og rimelig, tilrettelegges etter enkeltstudenters særskilte behov.»

Presentasjon

Undervisningstilbudet tas på heltid over ett år med 1520 arbeidstimer for studentene. Studiet er dimensjonert for 20 studenter og all undervisning retter seg mot en profesjonell praktisk virksomhet.

Ved opptak blir hver søker intervjuet for å kunne tilpasse studiet for hver enkelt students behov. På hvert studiested blir studiet administrert av en hovedlærer som også fungerer som veileder. I løpet av studiet skal det gjennomføres jevnlig samtaler med hver student for å kartlegge progresjon og andre forhold som spiller inn i studiehverdagen. I tillegg gjennomfører studentene flere evalueringer av studiet underveis.

Undervisningen foregår som en kombinasjon av forelesninger, demonstrasjoner og praktiske oppgaver. Formidlingen av deler av fagstoffet som «musikkanalyse» og «hørelære 1-2» og «musikkhistorie» gjøres ved forelesninger med henvisning til eksempler på relevante arbeider.

Undervisningen i modulene «komposisjon 1-2» foregår med hovedvekt på forelesninger, og med praktiske oppgaver samt besøk av forskjellige komponister og aktører i musikkbransjen.

Modulen «bransjekunnskap» blir en kombinasjon av lærernes egne erfaringer og gjesteforelesninger fra bransjen.

I de håndverksrelaterte fagene som «instrumentfordypning 1- 4», «samspill 1-2» og «bi-instrument» vil foreleserne bruke en variasjon av praktiske demonstrasjoner, og forelesning ut fra egen arbeidserfaring.

Alt fagstoff kombineres og bygges sammen slik at studentene får en mest mulig praktisk rettet opplæring. Deler av opplæringen kan foregå ute på location (lokale scener).

Studiet er videre delt opp i en rekke emner med obligatoriske innleveringer, tre teoretiske eksamener og to semesteroppgaver. De obligatoriske oppgavene, som leveres gjennom hele året, er viktige sjekkpunkter på om studentene når målene i fagplanen. Flere av oppgavene krever samarbeid med andre studenter, og med tett oppfølging med praktisk veiledning fra faglæreres side vil det være mulig å avdekke samarbeidsproblemer og komme med konstruktive forslag til løsninger. Studentene får muntlig tilbakemelding på obligatoriske oppgave og skriftlig evaluering på alle prosjektoppgaver de leverer. Det er klasseromsundervisning i flere av emnene, mens andre er emner har en mer veiledende form, som for eksempel når en lærer har noen få studenter med seg i et øvingsrom. I disse mindre gruppene kan man gjøre tilpasninger om noen har særskilte behov. Det er en uttalt målsetting at utdanningen skal være tilpasset den enkelte students nivå, for eksempel gjennom hvilke pensumbøker som passer studentenes tekniske og musikalske nivå og ønsker for karrieren.

Vurdering

Vi vurderer det pedagogiske opplegget som tilrettelagt for studentgruppen og den enkelte students behov. Det pedagogiske opplegget virker også gjennomtenkt i forhold studiets innhold og omfang.

Konklusjon

Ja, kriteriet er oppfylt på en tilfredsstillende måte.

2.4.3 Praksis (kriterium 10)

«Praksis skal være beskrevet i planen som ethvert annet faglig element, og være relatert til de kvalifikasjoner studenten skal få gjennom sin utdanning.»

Presentasjon

Studiet har ikke praksis og er ikke beskrevet som eget element på annen måte enn ved undervisningsmetodene i både teori og instrumental opplæring, at disse er praksisrelaterte, ingen ordinær praksis.

2.4.4 Undervisningspersonalets størrelse (kriterium 11)

«Undervisningspersonalet må være stort nok og stabilt nok til å gjennomføre fastsatt undervisning.»

Presentasjon

Forholdstall mellom faglig ansatte og studenter er 20 studenter pr 100 % stilling. Skolens erfaring fra gjennomføring av tilsvarende utdanningstilbud ved skolen viser at 20 studenter i en klasse med en lærerstilling fungerer greit. Videre informasjon og oversikt om undervisningspersonell tilknyttet utdanningstilbudet finnes i egen tabell vedlagt søknaden. Innenfor fagfeltet er det naturlig å ansette en del lærere på deltidsstilling da det ønskes dyktige musikere som lærere i enkelte moduler.

Vurdering

Det kommer ikke frem av tabellen hvem de ansatte er. Det er kun vikarstaben som står nevnt med navn og kvalifikasjoner. Det er derfor litt uklart om det er en stab som er etablert for dette studiet eller om det kun er stillingsbenevnelsen som står her. Under forutsetning av at kvalifisert personell blir ansatt med de krav og i den stillingsstørrelse som er oppført i vedlegg «Undervisningspersonell tilknyttet utdanningstilbudet Utøvende musiker» har komiteen forståelse for at ansettelse ikke kan være på plass før studiet er godkjent.

Vedlegg viser en fast 100 % stilling per skole som underviser i alle emner i fagplanen, i tillegg ansettes instrumental lærere etter behov og studentenes instrumentvalg.

Konklusjon

Ja, kriteriet er oppfylt på en tilfredsstillende måte.

2.4.5 Undervisningspersonalets kompetanse (kriterium 12)

«Undervisningspersonalet som skal være knyttet til utdanningstilbudet må samlet ha kvalifikasjoner til å gi den undervisning som følger av planen.

Undervisningspersonalet må dokumentere:

- formell eventuell realkompetansevurdert utdanning som er høyere enn det det undervises i, dog aldri lavere enn tilsvarende toårig fagskoleutdanning
- pedagogiske kvalifikasjoner utdanning og erfaring på det nivå som undervisningen krever
- digital kompetanse i det omfang som undervisningen krever
- yrkeserfaring som gjør at undervisningen knyttes opp mot, og relateres til, dagens yrkesfelt.»

Presentasjon

Tilbyder legger ved en oversikt over generelle krav for undervisningspersonale:

- Formell, eventuell realkompetansevurdert utdanning som er høyere enn det det undervises i, dog aldri lavere enn tilsvarende toårig fagskoleutdanning.
- Pedagogiske kvalifikasjoner, utdanning og erfaring på det nivå som undervisningen krever, eller minimum erfaring fra Noroffs eget opplærings- og veiledningskonsept for nye lærere.
- Digital kompetanse i det omfang som undervisningen krever.
- Yrkeserfaring som gjør at undervisningen knyttes opp mot, og relateres til, dagens yrkesfelt.

I tillegg har de ført opp minst bachelorgrad som foretrukket formalkompetanse i tillegg til bransjekunnskap innenfor aktuelle emne.

Vurdering

Tilbyder tilfredsstillende med vedlegget «Studie-/fagspesifikke kravspesifikasjoner» NOKUTs krav om kompetanse, i tillegg har de har ført opp bachelorgrad og bransjeeerfaring innenfor aktuelle emne som foretrukket bakgrunn.

I vedlegget med undervisningspersonell ser vi at kravet om kvalifikasjoner er betegnet som at foretrukket bakgrunn er pedagogiske kvalifikasjoner eller minimum erfaring fra Noroffs eget opplærings- og veiledningskonsept for nye lærere. Det blir ikke vist til hva dette er for et konsept, dette bør forklares.

Det er forståelig at bransjekunnskap blir tungt vektlagt, men for å sikre et godt studietilbud ved fagskolen er det viktig at lærerne har tilstrekkelig kompetanse. Det er satt forholdsvis høye krav til læringsmål og kvalifikasjoner etter endt utdanning innen alle fagfelt til studenten. Det er vesentlig at studiet har kvalifiserte lærere med ulik faglig kompetanse og bakgrunn.

Konklusjon

Ja, kriteriet er oppfylt på en tilfredsstillende måte.

Tilbyder bør vise til, eller gjøre rede for hva Noroffs eget opplærings- og veiledningskonsept går ut på.

2.5 Eksamen og vitnemål

2.5.1 Eksamens- og vurderingsordningene (kriterium 13)

«Eksamens- og vurderingsordningene skal være tilpasset utdanningstilbudet og dets mål.»

Presentasjon

Vurderingene beskrives under hver modul i fagplanen. Vurdering i studiet gjøres ved sensur av teoretiske emner, obligatoriske innleveringsoppgaver, praktiske oppgaver og to semesteroppgaver.

De obligatoriske oppgavene gis en vurdering Bestått/Ikke bestått, og en tilbakemelding fra sensor som indikerer nivået og påpeker styrker og svakheter ved besvarelsen. Et emne kan ha flere obligatoriske innleveringer, og man må bestå alle for å få bestått i emnet. På karakterutskrift/vitnemål vil emnet listes som Bestått/Ikke bestått.

Minstekravet for karakteren Bestått er «Gjennomsnittlig prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder». Dette er samme definisjon som gjelder for karakteren C i A-F skalaen for fagskoler, se side 13 i fagplanen.

Teoretiske eksamener brukes for å vurdere i hvilken grad studenten har tilegnet seg teorien i emnet. Disse gir en karakter på karakterskalaen A-F, hvor E er laveste ståkarakter. Eksamenskarakter skrives på vitnemålet.

Semesteroppgaven og avsluttende oppgave er større praktiske oppgaver med en tilhørende skriftlig del. Her jobber i utgangspunktene studenten i grupper. Disse gis karakter på karakterskalaen A-F, hvor E er laveste ståkarakter.

Man må ha bestått alle emner, eksamener, semesteroppgaven og avsluttende oppgave for å få vitnemål.

Vurdering

Vi vurderer evalueringsordningene til å være tilstrekkelige for fagskolenivået og tilpasset utdanningstilbudet og dets mål.

Konklusjon

Ja, kriteriet er oppfylt på en tilfredsstillende måte.

2.5.2 Sensorenes kvalifikasjoner (kriterium 14)

«Sensorer skal ha kvalifikasjoner som sikrer at vurderingen av studentene skjer på en upartisk og faglig betryggende måte.»

Presentasjon

Semesteroppgavene sensureres av en ekstern sensor sammen med faglærer. Ekstern sensor er suveren når det gjelder karakterfastsettelse.

Skriftlig eksamen sikrer den teoretiske kunnskapen og de obligatoriske oppgavene sikrer det praktiske utbyttet. Disse vurderes av en intern sensor.

Faglige krav til sensor står beskrevet i vedlegg «Faglige spesifikasjonskrav sensorer».

Foretrukket bakgrunn:

Minst bachelorgrad med fokus på det aktuelle tema eller utdanning fra musikkhøyskolen eller tilsvarende. Gjerne pedagogisk utdanning, men minimum forelesningsevne innen relaterte tema. Bransjekunnskap innenfor aktuelle eksamensemne er foretrukket.

Vurdering

Ved å benytte eksterne sensorer, vil det sikre at sensor ikke kjenner studentene personlig og at sensuren blir upartisk. Retningslinjene for sensur er satt for å sikre lik vurdering ved de forskjellige skolene.

For å sikre en god vurdering av læringsmålene, som er nevnt i fagplanen, er det viktig at sensorene har den formelle og reelle kompetansen som blir nevnt i studie-/fagspesifikke kravspesifikasjoner til sensorer ved utdanningstilbudet *utøvende musiker*.

Komiteen har forståelse for at bransjekunnskap kan veie opp for pedagogisk utdanning hos en sensor. De skal vurdere et sluttresultat og ikke gjennomføre undervisningen.

Konklusjon

Ja, kriteriet er oppfylt på en tilfredsstillende måte.

2.6 Infrastruktur

2.6.1 Undervisningslokalene (kriterium 15)

«Lokalene inklusive spesialrom, utstyr og infrastruktur skal være tilstrekkelige i antall og størrelse til at undervisningen kan gjennomføres som forutsatt.

- Det gjelder både egne og leide lokaler. Utrustningen må være slik at den bidrar til å yrkesrette utdanningstilbudet.»

Presentasjon og vurdering

Informasjon og beskrivelse av rom finnes i «søknad om godkjenning av nytt utdanningstilbud», i «oversikt over rom og utstyr» og i «oversikt over anbefalte spesialrom og utstyr». Skolen skriver at de velger klasserom/øvingsrom etter behov og vurdert i forhold til antall studenter. Klasserommene vil være en blanding av musikkrom, scene, prosjektlydstudio og klasserom.

Undervisningslokalene blir detaljert beskrevet. Undervisningsrom vil tilsvare rom brukt til andre studieretninger, i tillegg disponerer søker spesialrom som lydstudio og øvingsrom utstyrt med nødvendig lydutstyr. Vi vurderer undervisningslokalene til å være tilstrekkelige og tilpasset utdanningstilbudet og dets mål.

Vi forutsetter at skolen har tilgang til «større lydstudio» som beskrevet i søknad.

Konklusjon

Ja, kriteriet er oppfylt på en tilfredsstillende måte.

2.6.2 IKT-tjenester (kriterium 16)

«Tilbyders IKT-tjenester må ha tilstrekkelig kvalitet og omfang til at opplæringen kan gjennomføres som forutsatt.»

Presentasjon

Alle avdelinger har Internett-linjer, type fiber, tilpasset sitt aktivitetsnivå, i tillegg eget oppsatt trådløst nettverk. Kapasiteten ved de forskjellige studiestedene blir beskrevet i vedlegget «oversikt over rom og utstyr».

Sentraladministrasjonen er lokalisert i Kristiansand. Fellestjenester og ressurser vedrørende fjernundervisning er lokalisert i Kristiansand. Kristiansand har fiber Internettlinje. Denne har en kapasitet inn/ut på 200/200 megabit. Denne linjen gir tilstrekkelig kapasitet for avdelingen og fellestjenester tilbudt til øvrige avdelinger.

Under følger en liste over avdelingene med tilhørende kapasiteter:

Avdeling	Linjekapasitet	Type
Bergen	100 Mbit/s	Fiber
Stavanger	100 Mbit/s	Fiber
Kristiansand	100 Mbit/s	Fiber
Oslo	100 Mbit/s	Fiber
Trondheim	100Mbit/s	Fiber
Fredrikstad	100Mbit/s	Fiber

Nettverket i undervisningsrommene er kablet med 100 og/eller 1000 Mbit/s kapasitet.

Nettverket internt brukes ved tilkobling til felles skrivere og lagringssteder hvor eksempelvis prosjekter/rapporter kan oppbevares og behandles.

De ulike studietilbudene har ved behov tilgang til eget FTP område og webserver. Dette er et lagringsområde for nyttige/nødvendige filer i forbindelse med gjennomføring av studiet.

Eksempelvis kan dette være filer vedrørende prosjektarbeid, undervisning og/eller annet nyttig materiell.

I søknaden står det ellers beskrevet for alle studiestedene at Internett er tilgjengelig 24 timer i døgnet, 7 dager i uken hele året. Skolen er knyttet sammen med Noroff sine øvrige skolesentre gjennom IP VPN, dette sikrer at studenter og ansatte får direkte tilgang til alle ressurser som ligger tilgjengelig i Noroff sin eksisterende infrastruktur. Noroff/studentene har også tilgang til lagringsområde for nyttige/nødvendige filer i forbindelse med gjennomføring av studiet.

Skolen har tilknyttet lokal teknikerfunksjon ved alle avdelinger.

Hver student må disponere egen Mac med nødvendig programvare tilpasset arbeidsområdene ved studiet. Noroff har felles innkjøpsavtale for software og hardware. Avtalene inkluderer all nødvendig software både for administrativt personell, lærere og studenter.

Vurdering

Vi vurderer de beskrevne tjenestene som tilfredsstillende for å ivareta studentenes behov for tilgang til aktuelle tjenester.

Konklusjon

Ja, kriteriet er oppfylt på en tilfredsstillende måte.

2.6.3 Tilgang på aktuell informasjon (kriterium 17)

«Studentene og lærerne må ha god nok tilgang på tjenester som sikrer aktuell informasjon.»

Presentasjon

Skolen forsøker så langt det lar seg gjøre å plassere studiestedet sentralt i forhold til sentrum og eventuelt andre skoler, høyskoler eller universitet. Dette for at studenten skal ha god tilgang til offentlige bibliotek og gode bokhandlere som kan skaffe nyttig faglitteratur. Internett er likevel den viktigste informasjonskanalen i tillegg til pensumlitteratur, leksjoner og faginformatjon i skoleportalen. Noroff lar lærerne kjøpe inn etterspurte ressurser i form av bøker, online tilganger til faglige nettressurser, tjenester, bibliotek og annet etter behov.

Vurdering

Vi vurderer at tilbyder har en dynamisk tilførsel på informasjonsmateriell. De har også tilfredsstillende systemer for å ivareta studentens tilgang til aktuell informasjon innen de aktuelle fagområder. Det er tilfredsstillende at lærere får kjøpt inn undervisningsmaterieell etter behov.

Konklusjon

Ja, kriteriet er oppfylt på en tilfredsstillende måte.

2.6.4 Faglig samarbeid (kriterium 18)

«Tilbyder skal ha lokalt eller regionalt samarbeid med yrkesfeltet, eller være med i faglige nettverk som knytter utdanningstilbudet opp mot samfunns- og næringsliv.»

Presentasjon

Tilbyder ønsker et samarbeid med lokale lydstudioer, øvingslokaler, profesjonelle musikere samt Tono, Gramo og Ncb. De tenker også å inngå samarbeid med aktuelle aktører innen reklame, film og Tv-musikk som kan bidra med forelesninger i undervisningen for studentene.

Profesjonelle musikere er aktuelle for faget både som sensorer, spesiallærere og forelesere.

Tilbyder har inngått avtale med en musikkleverandør om rabattert utstyr for studentene. Dette gjelder også for både software og hardware.

Vurdering

Søknaden inneholder få konkrete samarbeidsavtaler å vise til. I kriteriet er det krav om at tilbyder skal ha lokalt eller regionalt samarbeid med yrkesfeltet, eller være med i faglige nettverk som knytter utdanningstilbudet opp mot samfunns- og næringsliv. Her forventer utvalget noe mer enn bare ønsker om samarbeid, tilbyder må kunne henvise til konkrete samarbeidsavtaler i god tid før studiestart.

Konklusjon

Nei, kriteriet er ikke oppfylt på en tilfredsstillende måte.

Tilbyder må kunne henvise til flere konkrete samarbeidsavtaler i god tid før eventuell studiestart.

2.7 Oppsummerende vurdering og konklusjon fra de sakkyndige

Tilbyder må kunne henvise til flere konkrete samarbeidsavtaler i god tid før eventuell studiestart.

Tilbyder bør:

- vurdere å velge et navn som tydeligere kommuniserer hvilken retning studiet kvalifiserer til.
- vise til, eller gjøre rede for hva Noroffs eget opplærings- og veiledningskonsept går ut på.

Tilbudet anbefales ikke godkjent.

3 Tilsvarsrunde

NOKUT mottok 16. august 2013 tilbakemelding fra søkeren, på de sakkyndiges vurdering i utkast til tilsynsrapport. Den sakkyndige komiteen vurderte tilbakemeldingen 28. august 2013.

Søkerens tilbakemelding på den sakkyndige vurderingen og den sakkyndige tilleggsvurderingen i forbindelse med de opprinnelig underkjente kriteriene presenteres under.

3.1 Søkerens tilbakemelding

Tilsvar Utøvende musiker, saksnr 13/247-2

Vi takker komiteen for en god gjennomgang av fagplanen.

Komiteen hadde en tilbakemelding på MÅ-listen, som var:

Å kunne henviser til flere konkrete samarbeidsavtaler i god tid før eventuell studiestart.

Nå er det minst ett år til vi kan starte dette studiet, og arbeidet med å skaffe avtaler er så smått i gang.

De kontaktene vi har gjennom våre studier Lyd- og musikkproduksjon 1 og 2 vil vi ta med oss videre. I tillegg vil vi jobbe for å kunne realisere de avtalene vi har forespeilet i søknaden i god tid før evt studiestart.

Vedlagt ligger noen få intensjonsavtaler som allerede er inngått. Det er musikere som ønsker å være med å bidra gjennom engasjementer hos oss. I og med at vi ikke har en godkjenning av studiet på plass, er avtalene foreløpig på intensjonsstadiet.

Vi er i god dialog med Det Akademiske Kvarter, for å samarbeide om arrangementer og konserter med våre studenter.

Vi håper dere ser faren for en deadlock-situasjon her, som oppstår om vi må ha alle avtaler på plass før en godkjenning av studiet. Da vil det være vanskelig å få i havn de avtalene vi ønsker, da vi må gå i dialog med partnerne med et stort forbehold.

Vennlig hilsen

For Noroff Fagskole

Tor Michal Kinn

Studiesjef

3.2 Sakkyndig tilleggs vurdering

Faglig samarbeid (kriterium 18)

Presentasjon og vurdering

Tilbyder har lagt ved to nye intensjonsavtaler for samarbeid med musikere, og viser igjen til at de har intensjoner om å opprette ytterligere samarbeid. I søknaden er det oppgitt at «Profesjonelle musikere er viktig for faget både som eksterne sensorer, spesiallærere og forelesere». Det er et klart krav i NOKUTs retningslinjer at tilbyder skal ha lokalt eller regionalt samarbeid med yrkesfeltet, eller være med i faglige nettverk som knytter utdanningstilbudet opp mot samfunns- og næringsliv. Vi forutsetter at tilbyder før eventuell studiestart har fått i stand avtaler de i tilsvar og søknad omtaler som ønskelige, som lydstudio, bransjeorganisasjoner, filmregissører og -produsenter.

Konklusjon

Ja, kriteriet er oppfylt på en tilfredsstillende måte.

Tilbyder bør jobbe videre med å få på plass flere konkrete samarbeidsavtaler, slik at dette er på plass før studiestart.

3.2.1 Endelig konklusjon fra sakkyndig komité

Tilbudet anbefales godkjent.

4 Vedtak

NOKUT ved direktøren anser de faglige kravene for godkjenning av fagskoleutdanningen *utøvende musiker*, 60 fagskolepoeng stedbasert, ved Noroff Fagskole som oppfylt. NOKUT har derfor vedtatt å godkjenne søknaden. Vi forutsetter at tilbyder før oppstart av utdanningen har fått flere konkrete samarbeidsavtaler med aktører i yrkesfeltet og bransjeorganisasjoner, i samsvar med tilsvaret dere har gitt til den sakkyndige vurderingen.

Vedtaket gjelder utdanningstilbudet som er beskrevet i søknaden av 15. februar 2013 og i tilsynsrapporten. Vedtaket gjelder for følgende læresteder:

- Trondheim
- Oslo
- Stavanger
- Bergen
- Kristiansand
- Fredrikstad

Vedtaket er fattet med hjemmel i:

- Lov om fagskoleutdanning 20.06.2003 nr. 56
- Kunnskapsdepartementets forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning av 01.02.2010 nr. 96
- NOKUTs retningslinjer for kvalitetssikring og godkjenning etter lov om fagskoleutdanning av 26.01.2009

5 Dokumentasjon

Rapporten er skrevet på bakgrunn av

- Søknad fra Noroff fagskole AS, datert 15. februar 2013, om godkjenning av fagskoleutdanningen *utøvende musiker*, 60 fagskolepoeng stedbasert. Læresteder: Bergen, Oslo, Trondheim, Kristiansand, Stavanger og Fredrikstad. NOKUTs saksnummer: 13/247-1.
- Tilbakemelding på sakkyndig vurdering i utkast til tilsynsrapport datert 3. juli 2013. NOKUTs saksnummer: 13/247-6.

Vedlegg 1:

Sakkyndig komité

Den sakkyndige komité har bestått av følgende medlemmer:

- **Lektor Ingeborg Hungnes, Rud videregående skole**
Hungnes har faglærereksamen fra Østlandets Musikkonservatorium (1985). Hun har også kandidateksamen fra Norges Musikkhøyskole (1987), diplomeksamen i sang fra Norges Musikkhøyskole (1990), samt grunnfag i Kulturfag fra Høyskolen i Telemark (1992). Hun har selv arbeidet som sanger og debuterte som «Valencienne» i Den Glade Enke på Nationaltheatret i 1987. Hungnes har jobbet som sanger i musikaler som My fair lady, Les Miserables og Sweeney Todd ved bl.a. Det Norske Teatret, Chat Noir , Chateau Neuf , Teatret Vårt og Riksteatret. Hun arbeider i dag som lektor i sang ved Rud videregående skole.
- **Professor Erik Gunvaldsen, Institutt for musikk, Universitetet i Agder**
Gunvaldsen har sin utdanning fra Agder Musikkonservatorium, Kristiansand og fra Berklee, Boston, USA. Han har vært instituttleder ved Institutt for musikk/Musikkonservatoriet i Agder i perioden 1997-2011. Gunvaldsen har vært delaktig i utviklingsarbeid for opprettelse av den rytmiske utdanning ved Musikkonservatoriet i Agder. I tillegg har han vært ansvarlig for fagplanarbeidet i utøvende musikk bachelor, MDD bachelor, master i utøvende musikk og doktorgradsprogrammet i utøvende rytmisk musikk. Gunvaldsen har jobbet som komponist og arrangør i blant annet film og TV produksjoner og som gitarist i flere sammenhenger. Han jobber i dag som professor i komposisjon/teknologi ved Institutt for musikk, UiA.

De sakkyndige har erklært at de ikke har tilknytninger til utdanningstilbudet eller tilbyder, som gjør dem inhabile til oppdraget.

Søkerinstitusjonen har fått anledning til å uttale seg om NOKUTs forslag til sakkyndige, og har ingen merknader.

Vedlegg 2:

Mandat for sakkyndige til faglig vurdering av søknad om godkjenning av utdanningstilbud

1. Det skal foretas en faglig vurdering av søknad om fagskolegodkjenning for utdanningstilbudet *utøvende musiker* ved Noroff Fagskole AS.
2. Den faglige vurderingen skal foretas i henhold til kapittel 7 Standarder og kriterier for godkjenning av utdanningstilbud i Retningslinjer for kvalitetssikring og godkjenning etter lov om fagskoleutdanning.
3. Kriteriene, 1 – 18, er likeverdige og må vurderes som tilfredsstillende i forhold til et minimum av hva som forventes av kvalitet i fagskoleutdanning.
4. Den sakkyndige vurderingen baseres på tilbyders søknad og annet relevant skriftlig materiale som anses som nødvendig for faglig vurdering.
5. De sakkyndige skal ikke vurdere faglig kriterium 5.
6. Vurderingene må gis en tydelig begrunnelse og en entydig konklusjon og nedfelles skriftlig.
7. Den faglige vurderingen skrives inn i en rapport sammen med NOKUTs egen vurdering av styringsordning, reglement og kvalitetssikringssystemet. Det skrives en rapport for hvert utdanningstilbud. Rapporten danner grunnlag for NOKUTs vedtak.
8. Sakkyndig kan bli pålagt å utføre en tilleggsvurdering av søkers kommentar til den faglige vurderingen. Både søkers kommentar og eventuell sakkyndig tilleggsvurdering inngår i NOKUTs beslutningsgrunnlag.
9. Sakkyndig arbeider på oppdrag fra NOKUT og skal dermed ikke diskutere vurderingen i media eller med søker før vedtak er fattet.

NOKUTs godkjenning av fagskoleutdanning er hjemlet i

- Lov om fagskoleutdanning av 20.06.2003 nr. 56
- Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning av 01.02.2010 nr. 96
- NOKUTs retningslinjer for kvalitetssikring og godkjenning etter lov om fagskoleutdanning datert 26.01.2009